

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดแนวนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในมาตรา 78 ว่ารัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปเพื่อการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และ ความมั่นคงของประเทศอย่างยั่งยืน โดยต้องส่งเสริมการดำเนินการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติ ในภาพรวมเป็นสำคัญ และในมาตรา 83 ระบุว่ารัฐต้องส่งเสริม และสนับสนุนให้มีการดำเนินการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สมชาย พงษ์พัฒนา และเผ่าพันธุ์ ชอบน้ำตาล. 2552 : 32, 37) และใน ส่วนของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางปฏิบัติควบคู่ไปกับการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มีคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาอย่างจริงจังมุ่งสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน อันจะเป็นการเสริมสร้างประโยชน์สุขให้แก่ประชาชนโดยถ้วนหน้า ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อม สำหรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตเพื่อปรับตัวและแสวงหาประโยชน์อย่างรู้เท่าทันโลกาภิวัตน์ และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับทุกภาคส่วน(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549 : 2)

นอกจากนี้ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555 - 2559) ยังได้ยึดหลักให้มีความต่อเนื่องจากแนวคิด ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8-10 โดยยังคงยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาเพื่อสร้างสมดุลการพัฒนาในทุกมิติ โดยมียุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่องมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง และการพัฒนา สร้างโอกาสการเรียนรู้ สามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และองค์ความรู้ที่หลากหลาย ทั้งที่เป็นวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ใหม่ เสริมสร้างค่านิยมที่ดี และวัฒนธรรมไทยที่ดีโดยการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดี และวัฒนธรรม ประชาธิปไตย มีการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันหลักของสังคม ทั้งสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนาให้มีบทบาทในการหล่อหลอมบ่มเพาะเด็กและเยาวชน และการปลูกจิตสำนึกแก่กลุ่มต่างๆ ฟื้นฟูวัฒนธรรมและค่านิยม

ไทยที่ดั่งงาม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2553 : 5 -56) สำหรับการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยังได้ ปรากฏในพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในมาตรา 6 ที่ว่าด้วย การจัดการศึกษา ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา ความรู้คุณธรรม จริยธรรม และมีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่าง มีความสุข และมาตรฐานการศึกษาของชาติ ซึ่งมีข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะคุณภาพที่พึง ประสงค์และมาตรฐาน ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และเพื่อใช้เป็นหลักใน การเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริม และกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และ การประกัน คุณภาพทางการศึกษา และให้หน่วยงานด้านการศึกษาทุกระดับได้นำไปเป็น แนวทางในการปฏิบัติ ในการจัดการศึกษาด้านต่างๆ ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของ ชาติ 3 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะ พลเมืองและพลโลก (คนไทยเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข) มาตรฐานที่ 2 แนวทางการจัด การศึกษา (จัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ และการบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็น ฐาน) มาตรฐานที่ 3 แนวทางการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (การสร้างวิถีการเรียนรู้และ แหล่งการเรียนรู้ให้เข้มแข็ง) (สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์และกระทรวงศึกษา ธิการ. 2551 : 3-6)

ด้านกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงสู่สถานศึกษาในช่วงปี พ.ศ. 2550 - 2554 (ศูนย์ประสานงานกลางการดำเนินงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักกิจการพิเศษ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2552 : 5) โดยกำหนดวิสัยทัศน์มุ่งพัฒนาสถานศึกษา ในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลต่อการดำเนินชีวิต ตามแนวทาง เศรษฐกิจพอเพียงของผู้เรียน ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา อย่างต่อเนื่อง และได้ กำหนดเป้าหมายไว้ 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ปี 2550 กำหนดให้มีสถานศึกษาที่สามารถเป็น แบบอย่างในการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการตามปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง ไม่น้อยกว่า 80 แห่ง ระยะที่ 2 ปี 2551 - 2552 พัฒนาและขยายเครือข่ายสถานศึกษา ที่เป็นแบบอย่าง ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการตามปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงทุกจังหวัด จำนวน 800 แห่ง และในระยะที่ 3 ปี 2553 - 2554 ต้องพัฒนา ให้สถานศึกษาสามารถนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ในการจัดกระบวนการเรียน การสอนและการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษาได้ครบทุกแห่งทั่ว ประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 9 - 10)

ผลการดำเนินงาน การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ 2552 (ศูนย์ขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานกิจการพิเศษ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2553: 74 - 75) ในสถานศึกษาที่ดำเนินการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวม พบว่าสถานศึกษาที่ประสบผลสำเร็จจะต้องมีการดำเนินงานที่มีลักษณะเด่น เกิดจากความคิดร่วมกันของคณะครู ผู้บริหาร และนักเรียนเพื่อจัดกิจกรรมเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ซึ่งการดำเนินการก็เพื่อใช้ในการแก้ปัญหา หรือเพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดลักษณะนิสัยเฉพาะขึ้น เช่น การประหยัดและออม ขยันหมั่นเพียร เมื่อมีนโยบายให้สถานศึกษานำเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ทำให้สถานศึกษาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสม ผู้บริหารและครูมีความมุ่งมั่นในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในสถานศึกษาอย่างจริงจัง มีการนำครูและนักเรียนเข้ารับการอบรมศึกษาดูงาน แล้วกลับมาถ่ายทอด ตลอดจนร่วมกันปฏิบัติให้บรรลุผลอย่างเป็นรูปธรรมมีการใช้หลักของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยศึกษาสภาพปัญหา จุดเด่น จุดด้อย วิกฤติ และโอกาส ตลอดจนสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งภายใน และบริเวณรอบ ๆ สถานศึกษา ตลอดจนในชุมชนเพื่อนำมาประกอบในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน

สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการขับเคลื่อน (ศูนย์ขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานกิจการพิเศษ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2553 : 76) พบว่า สถานศึกษาบางแห่งที่เข้ารับการประเมินส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะจัดกระบวนการเรียนการสอน และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแต่ครูและบุคลากรยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวอย่างชัดเจนจึงทำให้ขาดความมั่นใจหรือไม่สามารถนำกระบวนการเรียนการสอนมาประยุกต์ใช้กับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ สถานศึกษาบางแห่งยังมีความเข้าใจว่าเศรษฐกิจพอเพียงหมายถึงการปลูกผักเลี้ยงปลา การปลูกพืชผักสวนครัว หรือการประหยัด และการออม เมื่อส่งเข้ารับการประเมินจึงไม่ครอบคลุมตามเกณฑ์ ตลอดจนบุคลากรบางส่วนมองว่าการจัดกระบวนการเรียนการสอนจะต้องกำหนดเนื้อหาสาระจัดรูปแบบกระบวนการเรียนการสอนขึ้นมาใหม่ทำให้มีภาระงานเพิ่มขึ้นสถานศึกษาบางแห่งถูกกำหนดให้ดำเนินการ โดยที่ยังขาดความพร้อม ทั้งที่ยังไม่มีความเข้าใจในหลักปรัชญาเท่าที่ควรทำให้สถานศึกษาดำเนินการไปโดยขาดเป้าหมายที่ชัดเจน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 4 มีนโยบายส่งเสริมให้สถานศึกษาในสังกัด ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา ตั้งแต่ปี 2550 เป็นต้นมา ผลการดำเนินการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาระหว่างปี 2550 - 2552 จากองค์ประกอบการประเมินใน 5 ด้าน (สำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. 2554 : 1-7) 1) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ปัญหาที่พบ คือ สถานศึกษาส่วนใหญ่ ไม่ได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อน ในกระบวนการของการวางแผนที่จัดทำขึ้น หรือนำมาใช้บางส่วนไม่ครบวงจร โดยเฉพาะใน ส่วนของวิสัยทัศน์ที่แสดงเจตนารมณ์ของการทำงาน ทำให้ขาดเป้าหมายการดำเนินงานด้านการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนด้านวิชาการที่ส่งเสริมการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้ ปัญหาพบว่าสถานศึกษาไม่เข้าใจในส่วนของ การส่งเสริมการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้ ด้านงบประมาณ สถานศึกษามีปัญหาด้านการบริหารงบประมาณอย่างคุ้มค่า ขาดการระดมทรัพยากรและ กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านบริหารทั่วไปพบว่าสถานศึกษาไม่สามารถจัดทำ จัดหาหรือใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ขาดการ สืบเสาะหาแหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการใช้แหล่งเรียนรู้ ที่สำคัญคือขาดการประชาสัมพันธ์ และความร่วมมือ จากชุมชน 2) ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ปัญหา พบว่า ครูยังขาดความเข้าใจ การบูรณาการด้านสาระ ด้านมาตรฐาน ด้านกระบวนการอย่างชัดเจนในการสร้างหน่วยบูรณา การ โดยเฉพาะในส่วนของเนื้อหา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดกิจกรรมการ เรียนรู้ ขาดการวิเคราะห์วิจัยหน่วยการเรียนรู้ นอกจากนี้การจัดทำแผนการสอนแบบบูรณาการ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่มีคุณภาพก็มีจำนวนน้อย การวางแผนการใช้สื่อไม่ชัดเจน และซ้ำซ้อนใช้แหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน ที่เสริมสร้างการพัฒนาคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของผู้เรียนค่อนข้างน้อย วิธีการวัดและ ประเมินผลไม่หลากหลาย กิจกรรมการจัดแสดง/เผยแพร่/ประกวด/แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผลงาน ของผู้เรียน ที่เกิดจากการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ มีน้อย ปัญหาที่ พบโดยรวมด้านนี้ คือส่วนใหญ่สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และหลักสูตรสาระ ไม่ได้กำหนดวิสัยทัศน์ ในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ ระเบียบการวัดและประเมินผลการเรียน ไม่สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่บูรณาการ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปัญหาที่พบคือ การแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนในส่วนของแผนงานส่วนมากสถานศึกษา ไม่ได้ อธิบายชัดเจนถึงการสนับสนุนการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง ขาดหลักปฏิบัติและการฝึกซ้ำย้ำทวนจากครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทำให้นักเรียนขาด ลักษณะนิสัยและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไป ด้านกิจกรรม นักเรียนสถานศึกษาส่วนใหญ่ไม่ มีแผนงาน โครงการส่งเสริมกิจกรรมนักเรียน เพื่อให้ผู้เรียนอยู่อย่างพอเพียงการจัดกิจกรรม ถูกสื่อ เนตรนารี ยูวภาษา หรือผู้นำเพื่อประโยชน์ ไม่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงและในส่วนของกิจกรรมเพื่อสังคม และสาธารณะประโยชน์ นักเรียนมี

กิจกรรมเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดจิตอาสา และมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคมและ
 สาธารณะประโยชน์ ไม่สอดคล้องตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) ด้านการพัฒนา
 บุคลากรของสถานศึกษา พบว่า ด้านบุคลากรนอกจากมีแผนงานรองรับแล้วในส่วนของ
 บุคลากรที่ต้องเป็นแม่แบบของการนำหลักปรัชญา ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันส่วนหนึ่ง
 มีปัญหาการขาดความเข้าใจ ในการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ใน
 สถานศึกษา ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญ ของการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 5) ด้านผลลัพธ์และภาพความสำเร็จ พบว่าปัญหาที่พบ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขต
 พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ผ่านเกณฑ์การประเมินสถานศึกษาแบบอย่าง
 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็น
 สถานศึกษาพอเพียงแห่งเดียว คือ โรงเรียนบ้านฝางวิทยา อำเภอกระนวน ส่วนที่เหลืออีก 179
 แห่ง ยังไม่ผ่านการประเมินเป็นสถานศึกษา

จากสภาพการปฏิบัติ และปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 จึงสนใจที่จะศึกษาในประเด็น
 การพัฒนากระบวนการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา เพื่อศึกษา
 สภาพการปฏิบัติ ปัญหา และแนวทางการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่
 สถานศึกษา และเพื่อพัฒนากระบวนการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่
 สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4

คำถามการวิจัย

1. สภาพการปฏิบัติ ปัญหา และแนวทางการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
 พอเพียงสู่สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4
 เป็นอย่างไร
2. กระบวนการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา
 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติ ปัญหา และแนวทางการขับเคลื่อนหลักปรัชญา
 ของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น
 เขต 4

2. เพื่อพัฒนากระบวนการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษากระบวนการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ในช่วงปี พ.ศ. 2550 - 2554 ของกระทรวงศึกษาธิการในภาระงานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข มาประยุกต์ใช้ โดยอาศัยวงจรเดมมิง 4 ขั้นตอน คือ P (Plan) D (Do) C (Check) A (Act) ประกอบด้วยการดำเนินการใน 3 ด้าน คือ

1.1 ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา หมายถึง แนวทางการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการ การขับเคลื่อนสู่สถานศึกษา ประกอบด้วย ด้านการวางแผนและงบประมาณ ด้านวิชาการ ด้านงานบุคลากร และด้านงานบริหารทั่วไป เพื่อนำไปสู่ความสมดุล ด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

1.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน หมายถึง แนวทางการจัดการเรียนการสอนใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ประกอบด้วย การบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สื่อและแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การเรียนรู้และปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การวัดและประเมินผล

1.3 ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หมายถึง แนวทางการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการกับการจัดกิจกรรมของสถานศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 เพื่อตอบสนองความสนใจ ความถนัด ความสามารถ และความ ต้องการของผู้เรียน ให้เต็มตามศักยภาพ ประกอบด้วย การแนะแนวและระบบดูแลนักเรียน กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมโครงงาน และกิจกรรมชุมนุมหรือชมรม

2. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ดั่งเสนอรายละเอียดจากขั้นตอนการวิจัย 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาสภาพการปฏิบัติ ปัญหา และแนวทางการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา

จำนวน 179 คน ครู จำนวน 1,460 คน ประชานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 179 คน ประธานนักเรียน จำนวน 179 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 1,997 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 124 คน ครู จำนวน 306 คน ประชานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 124 คน ประธานนักเรียน จำนวน 124 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 678 คน

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาการดำเนินงานของสถานศึกษาพอเพียง ที่มีผลการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (Best Practice) กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียนบ้านฝางวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครู จำนวน 19 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 13 คน และคณะกรรมการนักเรียน จำนวน 10 คน รวมกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 43 คน

ขั้นตอนที่ 4 การสังเคราะห์เพื่อกำหนดกระบวนการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ข้อมูลจากการสังเคราะห์ผลการศึกษาในระยะที่ 1 ระยะที่ 2 และระยะที่ 3

ขั้นตอนที่ 5 การตรวจสอบยืนยัน กระบวนการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ประกอบด้วย อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐหรือเอกชน จำนวน 3 คน ผู้บริหารสถานศึกษาพอเพียง ครูในสถานศึกษาพอเพียง ศึกษาพิเศษ จำนวน 3 คน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และนักพัฒนา จำนวน 3 คน

ขั้นตอนที่ 6 การทดลองและประเมินกระบวนการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 1 แห่ง สถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 1 แห่ง และสถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 1 แห่ง รวมสถานศึกษาที่ใช้ทดลองและประเมิน จำนวน 3 แห่ง

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ทำการวิจัย

คือสถานศึกษาของรัฐในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 จำนวน 179 โรงเรียน

4. ขอบเขตด้านระยะเวลาการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย จากแหล่งข้อมูลเอกสาร และงานวิจัย

ที่เกี่ยวข้องระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2553 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ 2554 รวมระยะเวลา 4 เดือน

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาสภาพการปฏิบัติ ปัญหาและแนวทางการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ ระหว่างเดือนมีนาคม 2554 ถึง เดือนพฤษภาคม 2554 รวมระยะเวลา 3 เดือน

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาการดำเนินงานของสถานศึกษาพอเพียง ที่มีผลการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (Best Practice) ระหว่างเดือนพฤษภาคม 2554 ถึง เดือนพฤษภาคม 2554 รวมระยะเวลา 1 เดือน

ขั้นตอนที่ 4 การสังเคราะห์เพื่อกำหนดกระบวนการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 4 ระหว่างเดือนมิถุนายน 2554 ถึง เดือนมิถุนายน 2554 รวมระยะเวลา 1 เดือน

ขั้นตอนที่ 5 การตรวจสอบยืนยันกระบวนการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 4 ระหว่างเดือนมิถุนายน 2554 ถึง เดือนมิถุนายน 2554 รวมระยะเวลา 1 เดือน

ขั้นตอนที่ 6 การทดลองและประเมินกระบวนการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 4 ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สถานศึกษาขนาดกลาง และสถานศึกษาขนาดใหญ่ ระหว่างเดือนกรกฎาคม 2554 ถึง เดือนพฤศจิกายน 2554 รวมระยะเวลา 5 เดือน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** หมายถึง แนวทางการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน การมีความรอบรู้ และการมีคุณธรรม ลงสู่สถานศึกษาใน 3 ด้าน คือ 1) การบริหารจัดการสถานศึกษา 2) การจัดการเรียนการสอน และ 3) การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยส่งผลต่อการจัดการศึกษาให้นักเรียนมีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดำเนินชีวิตบนพื้นฐาน ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน ดำเนินงานเป็นลำดับขั้นตอน และวิธีการต่างๆ ที่ได้วางไว้ตามโครงการ กิจกรรม โดยใช้วงจรเดมมิ่ง 4 ขั้นตอน คือ P-Plan (วางแผน) D-Do (ปฏิบัติ) C-Check (ตรวจสอบ) A-Act (แก้ไขปรับปรุง) ในการวางแผนการดำเนินการ การติดตาม ตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไขใน

การบริหารจัดการสถานศึกษาตามโครงการ กิจกรรม มาบูรณาการการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา เพื่อให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

2. กระบวนการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา หมายถึง วิธีการต่างๆ ที่ได้วางไว้เพื่อดำเนินการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยใช้ การพัฒนาคุณภาพตามวงจรเดมมิ่ง 4 ขั้นตอน คือ P (Plan) วางแผน D (Do) ปฏิบัติ C (Check) ตรวจสอบ A (Act) แก้ไข ปรับปรุง ในการศึกษาคำเนิงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ใน 3 ด้าน คือ

2.1 ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา หมายถึง แนวทางการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการ การขับเคลื่อนสู่ สถานศึกษา ประกอบด้วย ด้านการวางแผน และงบประมาณ ด้านวิชาการ ด้านงานบุคลากร และด้านงานบริหารทั่วไป

2.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน หมายถึง แนวทางการจัดการเรียนการสอนใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ประกอบด้วย การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สื่อและแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การเรียนรู้และปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การวัดและประเมินผล

2.3 ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หมายถึง แนวทางการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการกับการจัดกิจกรรมของสถานศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 เพื่อตอบสนองความสนใจ ความถนัด ความสามารถ และความต้องการของผู้เรียน ให้เต็มตามศักยภาพ ประกอบด้วย การแนะแนวและระบบดูแลนักเรียน กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด หรือผู้นำเพื่อประโยชน์ กิจกรรมโครงงาน และกิจกรรมชุมนุมหรือชมรม

3. สถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐที่จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัย ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 3 ชนิด คือ

3.1 สถานศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน

3.2 สถานศึกษาขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 121 –

300 คน

3.3 สถานศึกษาขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 301 คนขึ้นไป

4. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 หมายถึง หน่วยงานของรัฐที่จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล จนถึงมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอน้ำพอง อำเภอกระนวน อำเภอเขาสวนกวาง อำเภออุบลรัตน์ และอำเภอซำสูง

5. สถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) หมายถึง สถานศึกษาที่ดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ได้รับการประเมินกระบวนการดำเนินงานโดยประเมินจากเอกสารและการสัมภาษณ์ ด้านความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) จากผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะกรรมการนักเรียน ด้านนำ Best Practice มาใช้ในการดำเนินงานไปใช้ตามวงจรการบริหารคุณภาพ (P-D-C-A) และแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จ และวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างชัดเจนว่าทำอะไร (What) ทำอย่างไร (How) และทำไมจึงทำ (Why) ด้านการนำเสนอผลลัพธ์ที่เกิดจากวิธีการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ ในการวิจัยในครั้งนี้ หมายถึง โรงเรียนบ้านฝางวิทยา สถานศึกษาแบบอย่างการจัดกระบวนการเรียนการสอน และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สถานศึกษาพอเพียง ปี 2552 ที่ได้รับการรับรองจากกระทรวงศึกษาธิการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4

6. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือผู้รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4

7. ครู หมายถึง ข้าราชการครูสายผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4

8. ประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกและแต่งตั้งจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4

9. ประธานนักเรียน หมายถึง บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4

10. สภาพการปฏิบัติ หมายถึง ระดับปฏิบัติงานในการดำเนินการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4

11. ปัญหา หมายถึง ระดับข้อขัดข้องที่เกิดจากการปฏิบัติงาน ในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4

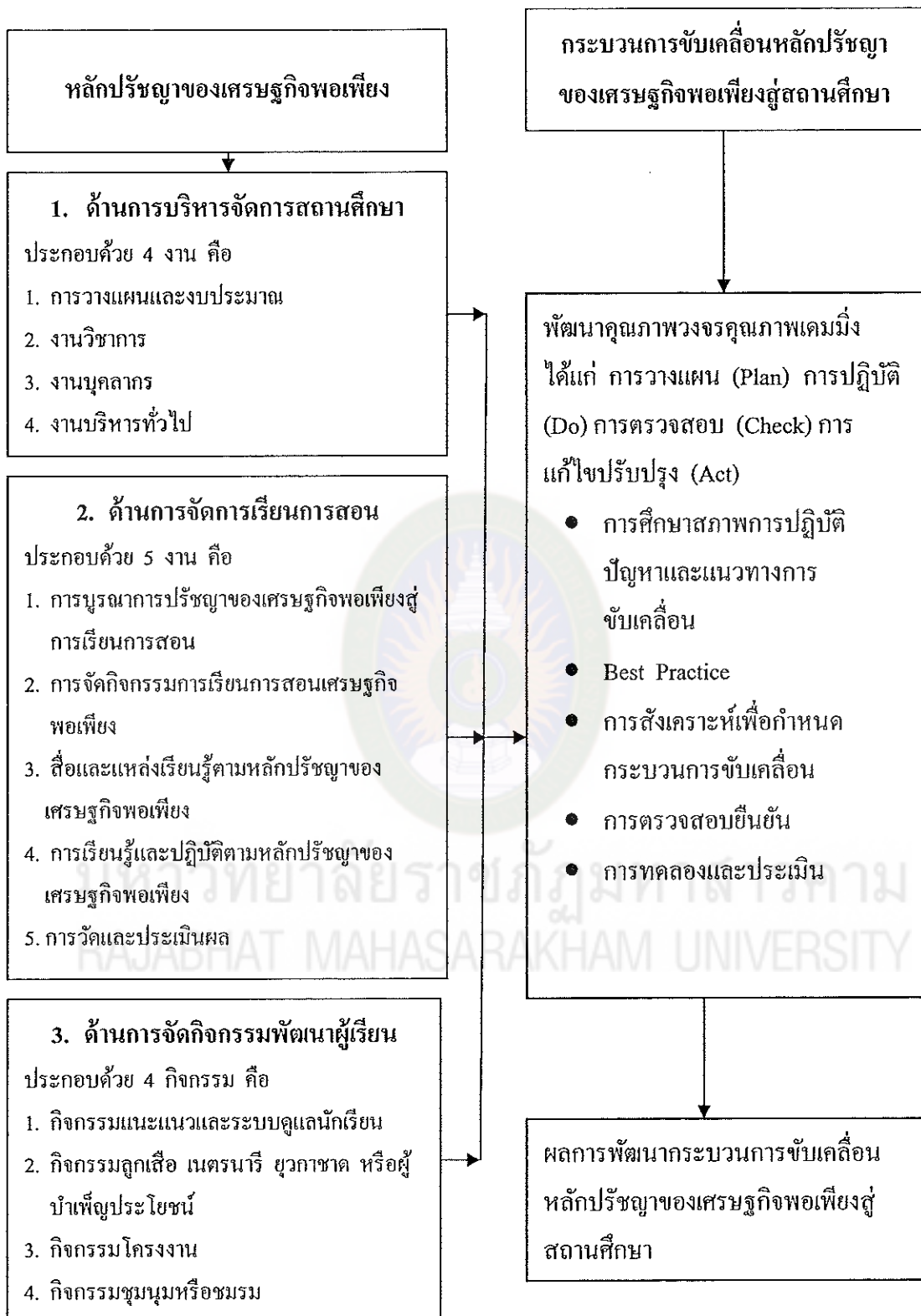
12. แนวทางการขับเคลื่อน หมายถึง ข้อคิดเห็นซึ่งเป็นข้อเสนอแนะ จากผู้บริหารสถานศึกษา ครู ประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และประธานนักเรียน เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิด ดังนี้

การทำวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ประกอบด้วยการวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังรายละเอียดในภาพที่ 1 ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยครั้งนี้จะนำไปใช้ประโยชน์ทางด้านวิชาการและประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ดังนี้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ได้แนวทางในการบริหาร ส่งเสริมพัฒนาสถานศึกษาและสามารถนำเอากระบวนการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ไปใช้อย่างเหมาะสมในบริบทของตน
2. สถานศึกษา ได้แนวทางการบริหารจัดการ การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา
3. ผู้บริหารสถานศึกษา ได้แนวทางในการบริหารสถานศึกษาตามความเหมาะสมในบริบทของตน เกิดผลในทางปฏิบัติในทุกระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล
4. ครู ได้แนวทางในการจัดทำแผนการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้การสอนโดยสอดคล้องสาระเศรษฐกิจพอเพียงไว้ใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 เพื่อให้เกิดการพัฒนาตามลำดับ